

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 30/2006 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om gruppitalan och om ändring av lagen om Konsumentverket

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 4 oktober 2006 en proposition med förslag till lagar om gruppitalan och om ändring av lagen om Konsumentverket (RP 154/2006 rd) till lagutskottet för beredning.

Lagmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat en lagmotion med förslag till lagar om gruppitalan och om ändring av lagen om Konsumentverket (LM 92/2006 rd — Annika Lapintie /vänst m.fl.), som remitterades till utskottet den 4 oktober 2006.

Utlåtanden

I enlighet med riksdagens beslut har ekonomiutskottet och miljöutskottet lämnat utlåtanden i ärendet. Utlåtandena (EkUU 36/2006 rd och MiUU 43/2006 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Asko Välimaa och specialmedarbetare Maarit Leppänen, justitieministeriet

- regeringsråd Kristian Tammivuori, handels- och industriministeriet
- tingsdomare Pekka Päivänsalo, Helsingfors tingsrätt
- lagman Juha-Matti Murto, Lahtis tingsrätt
- konsumentombudsman Marita Wilska och jurist Jari Suurla, Konsumentverket
- biträdande direktör Leena Linnainmaa, Centralhandelskammaren
- ledande expert Tytti Peltonen, Finlands Näringsliv
- advokat Pekka Puhakka, Finlands Advokatförbund
- vice ordförande Eero Ollikainen, Kuluttajat — Konsumenterna ry
- professor Juha Lappalainen.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Lääketeollisuus ry
- Annonsörernas Förbund rf
- Förbundet för Finsk Handel FH
- Finlands Konsumentförbund rf
- Bankföreningen i Finland rf
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONEN

Propositionen

Regeringen föreslår en lag om grupptalan. Med grupptalan avses en talan som utan en uttrycklig fullmakt förs på en i talan definierad grupps vägnar så att domen i målet blir bindande för gruppens medlemmar. Lagen kompletterar inom sitt tillämpningsområde bestämmelserna om handläggning av tvistemål i rättegångsbalken. Lagen ska tillämpas i de allmänna domstolarna.

I lagen föreskrivs om s.k. offentlig grupptalan, dvs. grupptalan som väcks av en myndighet. I en grupprättegång är en myndighet kärke och företrädare för en grupp. Eftersom lagen tillämpas i tvistemål som gäller konsumentförhållanden, förs talan av konsumentombudsmannen. Ingen annan har rätt att väcka grupptalan.

För att ett ärende ska kunna handläggas i form av en grupptalan förutsätts det att flera personer har anspråk som grundar sig på gemensamma eller likartade omständigheter mot samma svarande. Både fullgörelsetalan och fastställelsetalan kan föras i form av grupptalan. En dom som meddelas med anledning av en grupptalan är bindande för den kärke som företrä-

der gruppen och för de gruppmedlemmar som uttryckligen har anmält sig till gruppen samt för svaranden.

Lagarna avses träda i kraft cirka tre månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

Lagmotion

I lagmotion LM 92/2006 rd föreslås att grupptalan inte bara ska förekomma i tvistemål som gäller konsumentförhållanden utan också i tvistemål som gäller miljöskador. I det sistnämnda fallet skulle Västra Finlands miljöcentral ha talerätt. Om denna myndighet inte väcker talan skulle en registrerad förening eller stiftelse vars ändamål är att driva på en trivsamt boendemiljö, främja miljön eller miljöskyddet eller stimulera fiskerinäringen, jordbruket, rennäringen eller skogsbruket och inom vars verksamhetsområde skadan skett ha sekundär talerätt. Om svaranden så kräver måste den som använder sekundär talerätt ställa säkerhet för de rättegångskostnader svaranden åsamkas.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning finner utskottet propositionen behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Allmän bedömning av propositionen

Regeringen föreslår en lag om grupptalan. Grupptalan är en helt ny institution i den finska rättsapparaten. Med grupptalan avses en talan som utan uttrycklig fullmakt förs för en i talan definierad grupp. För att ett mål ska kunna handläggas som grupptalan krävs det enligt lagförslag 1 att flera personer har anspråk som grundar sig på gemensamma eller likartade omstän-

digheter mot samma svarande. Ett annat villkor är att handläggningen som grupptalan är ändamålsenlig med hänsyn till yrkandena och bevisningen i målet och att gruppen är tillräckligt exakt definierad. Domen i målet är bindande för gruppens medlemmar, som dock inte själva är parter i rättegången.

Grupptalan är enligt lagutskottet ett lämpligt komplement till det existerande rättsskyddssystemet. Genom att det introduceras en ny typ av talan i vår rättsordning blir det lättare för den enskilde att göra sin rätt gällande samtidigt som det bidrar till att rättssäkerheten faktiskt tillgodoses i efterskott. Grupptalan kan antas vara bra särskilt i sådana tvistemål gällande konsumentförhållanden där privata intressen inte spelar sär-

skilt stor roll i ett generellt perspektiv men är betydelsefulla för individen själv. För konsumenten är det ett problem att det ofta föreligger risk för stora utgifter om talan väcks separat för att få gehör för små krav.

Som det framgår av den allmänna motiveringen till propositionen (s. 25) har grupptalan ifrågasatts med motiveringen att systemet kan missbrukas för att utöva påtryckning eller till och med skada enskilda företag. Men regeringen har i sin proposition bra lyckats parera riskerna för sådant missbruk, menar utskottet. En viktig faktor i detta sammanhang är att talan bara får väckas av konsumentombudsmannen under tjänsteansvar. Man måste också komma ihåg att det är domstolens sak att se till att förutsättningarna för grupptalan uppfylls och på tjänstens vägnar avvisa talan om förutsättningarna saknas. Också ekonomiutskottet anser i sitt utlåtande att begränsningarna för väckande av grupptalan i propositionen förebygger omotiverade käromål.

Grupptalan kan också ha preventiva effekter. Enligt ekonomiutskottet kan möjligheten till grupptalan genom sin blotta existens i vissa fall förväntas styra näringsidkarnas agerande på ett sådant sätt att talan inte behöver väckas. Här vill lagutskottet inskjuta att grupptalan framöver bara är en kugge i vårt rättsskyddssystem och att konsumentombudsmannen numera förfogar över bland annat gruppklagomål enligt den nya lagen om konsumenttvistenämnden (8/2007) som kan användas för att driva flera konsumenters anspråk på en och samma näringsidkare. Därför är det svårt att på förhand bedöma hur ofta grupptalan faktiskt kommer att väckas.

På det hela taget anser lagutskottet propositionen med förslag till lag om grupptalan vara en balanserad helhet där en ny rättslig institution introduceras i den finska rättsapparaten på ett måttfullt, för att inte säga försiktigt, sätt. Som lagen om grupptalan nu är utformad svarar den mot dagens krav och sitter följaktligen bra i vårt samhälle.

Utskottet understryker vikten av att justitiedepartementet ger akt på vilka effekter den nya lagen får. När erfarenheter finns att tillgå om tillämpningen bör det också göras en bedömning

av om konsumentombudsmannen förfogar över adekvata resurser för att på ett korrekt sätt verkställa lagen.

Lagens räckvidd

Grupptalan tillämpas enligt 1 § i lagförslag 1 i ett sådant tvistemål mellan en konsument och en näringsidkare som omfattas av konsumentombudsmannens behörighet. Lagen tillämpas däremot inte på tvistemål som gäller ett förfarande av en i värdepappersmarknadslagen (495/1989) avsedd värdepappersemittent eller givare av ett offentligt köpeanbud.

En sak som också diskuterades när lagen bereddes var om den skulle utsträckas till att gälla miljöskador. Miljöutskottet behandlar i sitt utlåtande detta alternativ i detalj, men stannar för att det i detta sammanhang är motiverat att lagen inte ska tillämpas på miljöskador. Utskottet påpekar att exempelvis största delen av de miljöskadeersättningar som årligen utdöms för förorening av vattendrag ingår i förvaltningsförfarandet kring tillstånd som avses i miljöskyddslagen (86/2000) enligt principen om officiellt och samtidigt förfarande. Det betyder att de skador som verksamheten eventuellt kommer att förorsaka utreds på tjänstens vägnar utan att den som lider skada behöver kräva ersättning. Miljöutskottet ser det också som ett problem att den regionala miljöcentralen skulle ha rätt att väcka grupptalan i miljöskademål. Utskottet menar att en sådan lösning kunde kollidera med miljöcentralernas nuvarande uppgifter, vilket i sin tur kunde äventyra myndigheternas opartiskhet.

Lagutskottet har stannat för att tillstyrka begränsningen av tillämpningsområdet i enlighet med propositionen bland annat av den anledningen att grupptalan som ovan konstaterats är en ny processform i vårt rättssystem och som därför gärna bör införas med en viss varlighet. Men lagutskottet håller med miljöutskottet om att det är skäl att senare utvidga lagens räckvidd till t.ex. miljöskador, om erfarenheterna inom konsumentskyddet och av tillämpningen av den motsvarande lagen i Sverige visar sig vara positiva. Som det framgår av propositionsmotiven (s. 25/I) börjar man i år i Sverige utreda hur den

svenska grupprättegångslagen utfallit. När den utredningen är klar utgör den ett ypperligt jämförelseobjekt för en bedömning av räckvidden, menar lagutskottet.

Detaljmotivering

2. Lag om ändring av lagen om Konsumentverket

Efter att regeringen lämnade sin proposition har riksdagen antagit en lag om ändring av lagen om Konsumentverket (9/2007). Lagen har stadfästas och träder i kraft den 1 mars i år. Enligt 9 a § i den lagen kan konsumentombudsmannen på eget initiativ som gruppklagomål till konsumenttvistenämnden föra ett tvistemål som hör till nämndens behörighet och som kan behandlas som gruppklagomål i enlighet med vad som bestäms i lagen om konsumenttvistenämnden.

På grund av den ovan nämnda ändringen måste bestämmelsen med en hänvisning till lagen om grupptalan med avvikelse från propositionen placeras in i en ny 9 b § i lagen om Konsumentverket. Detta är lämpligt också i sak, eftersom man då genom lag kan påpeka att konsumentombudsmannen i mån av möjlighet bör använda sig av alternativ som är enklare, friare och smidigare än ett domstolsförfarande.

Utskottets ändringsförslag

2.

Lag

om ändring av lagen om Konsumentverket

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 18 december 1998 om Konsumentverket (1056/1998) 2 § 2 mom. och 10 §,
sådana de lyder i lag 9/2007, samt
fogas till lagen en ny 9 b § som följer:

Till följd av de ändringar som träder i kraft i början av mars och den nya 9 b § måste även 2 och 10 § i lagförslaget ses över. I den föreslagna 2 § måste 1 mom. strykas, vilket betyder att momentet behåller den lydelse det har i lag 9/2007, och 2 mom. kompletteras med en hänvisning till den nya 9 b § om grupptalan. En liknande hänvisning bör också läggas till 10 §.

Ingressen. Utskottet har sett över ingressen på grund av de ovan nämnda ändringarna.

Lagmotionen

Lagmotion LM 92/2006 rd. Eftersom utskottet tillstyrker lagförslag 1 utan ändringar föreslår utskottet att lagmotionen förkastas.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår lagutskottet

att lagförslag 1 godkänns utan ändringar,

att lagförslag 2 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att lagmotion LM 92/2006 rd förkastas.

2 §

Administrativ ställning

(1 mom. *utesl.*)

Vad som bestäms i 1 mom. gäller inte Konsumentverket och konsumentombudsmannen i deras uppgift att som myndighet övervaka att lagstiftningen iakttas eller konsumentombudsmannens åtgärder när det gäller att bistå konsumenter enligt 9 §, (*utesl.*) *anföra* gruppklagomål enligt 9 a § *eller väcka grupptalan enligt 9 b §.*

9 a §
(*Utesl.*)

9 b § (*Ny*)
(Som 9 a § i RP)

10 §

Ändringssökande

I konsumentombudsmannens beslut i ärenden som hör till marknadsdomstolens behörighet eller som gäller bistående av konsumenter enligt 9 §, (*utesl.*) *anföra* av *gruppklagomål* enligt 9 a § *eller väckande av grupptalan enligt 9 b §* får ändring inte sökas genom besvär. I fråga om sökande av ändring gäller i övrigt vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996) eller i någon annan lag.

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 2 februari 2007

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tuija Brax /gröna
vordf. Susanna Rahkonen /sd
medl. Esko Ahonen /cent
Leena Harkimo /saml
Anne Holmlund /saml
Tatja Karvonen /cent
Petri Neittaanmäki /cent

Heli Paasio /sd
Lyly Rajala /saml
Tero Rönni /sd (delvis)
Petri Salo /saml
Pertti Salovaara /cent
Minna Sirnö /vänst
Astrid Thors /sv.

Sekreterare var

utskottsråd Risto Eerola.

RESERVATION 1

Allmän motivering

Justitieministeriet tillsatte den 9 augusti 2005 en arbetsgrupp för att ta fram ett förslag till lagstiftning om grupptalan. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande den 16 mars 2006 (Förslag till lag om grupptalan, Justitieministeriets arbetsgrupps betänkanden 2006:4). Regeringen har dock strukit den möjlighet till grupptalan gällande miljöskador som ingick i arbetsgruppens förslag. Jag anser att också de specialbestämmelser som införande av grupptalan gällande miljöskador förutsätter skulle ha tagits med i lagen om grupptalan.

Enligt lagen om ersättning för miljöskador avses med miljöskada skador som verksamhet på ett bestämt område har orsakat i omgivningen genom förorening av miljön, eller annan störning såsom buller eller strålning. Grupptalan i miljömål varken ökar eller stramar åt den nuvarande skadeståndslagstiftningen utan gör det bara lättare att åberopa den.

I en grupprättegång är en myndighet och i vissa fall en registrerad förening eller stiftelse kärande. Genom att begränsa talerätten har man försäkrat sig om att talan inte kan väckas på lätta grunder.

Lagen om grupptalan tillämpas bara i sådana tvistemål gällande miljöskador som inte behandlas av någon annan förvaltningsmyndighet som skadeståndsärende.

I mitt förslag är det den regionala miljöcentralen som väcker grupptalan i miljöfrågor. Eftersom grupptalan knappast kommer att väckas särskilt ofta i miljöskademål är det förnuftigast att koncentrera den behöriga myndighetens uppgifter till en regional miljöcentral. Det borgar också för att expertis på grupptalan växer bättre fram än om systemet splittras.

Det kan leda till avsevärda kostnader att skaffa fram expertvittnen i miljöskademål. Därför bör lagen om grupptalan även omfatta miljöskademål. I de flesta fall står skadeåsamkaren och den skadelidande långt ifrån varandra socioekonomiskt. Inte minst är det ekonomiskt vanskligt

för en privatperson att börja processa mot storföretag i miljöskadefrågor.

Ett belysande exempel på en miljöskada och behovet av grupptalan är det giftiga spillvattenutsläpp i Saimen som inträffade på pappersfabriken i Kaukas (UPM-Kymmene) 2003. All fisk dog inom området och det gick inte att bada i vattnet under resten av sommaren. Lyckligtvis har fiskbeståndet repat sig och vattenkvaliteten förbättrats.

De skadelidande har än så länge inte lagt fram några skadeståndskrav i tingsrätten, utan 95 procent av de skadelidande kom överens om skadestånd med skadevållaren. Så vitt jag vet byggde skadeståndet på en skadeståndskalkyl som bolaget lät en utomstående konsultbyrå göra upp. Enligt den uppskattades strandägarnas skador utgående från allmänna kalkylmodeller.

Rättssäkerheten åsidosattes när de skadelidande saknade jämlika förhandlingspositioner och hade inte heller ekonomiska möjligheter att låta göra en konkurrerande utredning om skadornas omfattning. Det är helt troligt att det räcker med möjligheten att väcka grupptalan för att de skadelidande ska få bättre förhandlingspositioner.

Ofta behövs det en hord experter och advokater för att i rätten hållbart få bevisat skadorna och då händer det lätt att rättegångskostnaderna skjuter i höjden. Detta leder oundvikligen också till att den behöriga myndigheten inte gärna väcker åtal. Därför föreslår jag att registrerade föreningar och stiftelser som uppfyller en viss definition har sekundär rätt att väcka grupptalan i miljöskadeärenden. Om den regionala miljöcentralen inte väcker grupptalan får en registrerad förening eller stiftelse som arbetar för en trivsam boendemiljö, miljö- eller naturvård eller för fiskerinäringen, jordbruket, rennäringen eller skogsbruket väcka grupptalan.

Det är främst allmännyttiga organisationer som driver på en viss yrkesutövning som har sekundär talerätt. I en grupprättegång för den allmännyttiga organisationen talan där privatpersoner kan vara direkta nyttotagare. Talerätten krä-

ver alltså inte att föreningen eller stiftelsen har ett direkt eget intresse i saken eller att främjande av enskilt intresse finns inskrivet i dess stadgar. En stadsdelsförening kan till exempelvis föra talan i ett mål som gäller flygbuller eller luktöligheter, och då representerar den den grupp som enligt talan har drabbats av skada som enligt lagen om ersättning för miljöskador ska ersättas. Genom att ge föreningar eller stiftelser sekundär talerätt blir det möjligt att väcka grupptalan när det eventuellt finns anledning till det men miljöcentralen anser att den inte har förutsättningar att väcka talan.

Grupptalan i miljöfrågor är ett naturligt steg framåt på den väg Århuskonventionen lade grunden till. Konventionen kom ju till för att förbättra allmänhetens tillgång till information, deltagande och överklaganderätt i miljöfrågor. Miljöorganisationernas möjlighet att väcka grupptalan bidrar till att stötta miljömyndigheternas insatser för att tillvarata ett allmänt miljöintresse.

Att vi har möjlighet till grupptalan betyder inte att talan alltid måste väckas när det bara är möjligt. Om skadevällaren och de skadelidande kan nå en överenskommelse som tillfredsställer alla parter finns det ingen anledning att väcka talan.

Grupptalan är också ett ekonomiskt sätt att i domstol behandla samma eller liknande klagomål, eftersom man då slipper överlappande behandlingar i olika tingsrätter. Dessutom minskar risken för motstridiga beslut.

När det gäller grupptalan har en mängd hotbilder också utmålats. Det har hävdats att denna form av talan gör det möjligt att väcka ogrundad talan exempelvis i utpressnings- eller skadegörelsesyfte. Likaså har det påståtts att grupptalan leder till att antalet s.k. onödiga klagomål ökar. Det väsentliga är självfallet att lagen om grupptalan på korrekt sätt också tillvaratar svarandens ställning och rättigheter. Rättegångarna måste alltid vara rättvisa, också när det handlar om grupptalan.

Detaljmotivering

1. Lagen om grupptalan

1 §. Tillämpningsområde. Paragrafen föreskriver om lagens tillämpningsområde. Enligt 1 mom. tillämpas lagen när ett sådant tvistemål mellan en konsument och en näringsidkare som omfattas av konsumentombudsmannens behörighet handläggs som grupptalan och när ett tvistemål som gäller en skada enligt lagen om ersättning för miljöskador (737/1994, nedan *miljöskadelagen*) handläggs som grupptalan.

Lagen tillämpas också när ett tvistemål som gäller en skada enligt miljöskadelagen handläggs som grupptalan. Med miljöskada som omfattas av miljöskadelagen avses skador som verksamhet på ett bestämt område har orsakat genom förorening av naturen eller någon annan liknande störning såsom buller eller strålning.

Lagen tillämpas endast på handläggning av tvistemål som gäller miljöskada. Den är inte tillämplig i situationer där skadeståndskrav läggs fram i samband med en straffprocess. Om krav på ersättning till följd av brott behandlas separat i ett rättegångsförfarande för tvistemål, kan lagen om grupptalan bli tillämplig. Lagen tillämpas inte i en förvaltningsmyndighet. Lagen om grupptalan blir därmed inte tillämplig vid behandlingen av ersättningsärenden enligt 11 kap. i miljöskyddslagen (86/2000) när ärendet behandlas i en förvaltningsmyndighet. Om ett ovan avsett krav på skadestånd behandlas som tvistemål i en allmän domstol, tillämpas lagen om grupptalan, om de övriga förutsättningarna för lagens tillämpning uppfylls. Lagen om grupptalan tillämpas inte på förfaranden enligt de i 12 § i miljöskadelagen uppräknade lagarna där ersättning för miljöskada bestäms utifrån de materiella bestämmelserna i miljöskadelagen.

2 §. Förutsättningarna för grupptalan. I paragrafen föreslås en bestämmelse om hurdana mål som kan handläggas som grupptalan. De frågor som behandlas i en grupprättegång ska vara så till vida gemensamma för gruppens medlemmar att målet i praktiken kan behandlas under en och

samma rättegång. Genom bestämmelsen begränsas användningen av grupptalan till fall där grupptalan är det lämpligaste sättet att behandla kraven i talan. Enligt 1 § 3 mom. ska utöver de i paragrafen nämnda förutsättningarna även bestämmelserna om förutsättningarna för en rättvis rättegång tillämpas.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om organisationsgrupptalan i miljöfrågor.

Talerätten är sekundär. Bestämmelser om det ingår i 5 §. I 2 § 2 mom. föreslås särskilda villkor för organisationsgrupptalan. Enligt 2 mom. kräver sekundär talerätt dels att de i 1 mom. uppräknade förutsättningarna uppfylls, dels att föreningen eller stiftelsen med beaktande av de i 5 § föreskrivna förutsättningarna och de ekonomiska förutsättningarna kan vara käreande i målet och att den kan anses på ett korrekt sätt kunna tillvarata den grupps intressen som talan gäller. I motiven till 5 § anges vilka villkor som gäller i 5 §.

I organisationsgrupptalan är det viktigt att försäkra sig om att den i bestämmelsen avsedda käreanden är kompetent. I en grupptalan har alla gruppmedlemmar anspråk på svaranden, anspråk som kan väckas som särskild talan vid domstol. I grupptalan representerar käreanden ensam samtliga anspraksställare. Grupptalan leder till ett rättskraftigt avgörande som binder samtliga gruppmedlemmar. Eftersom det handlar om en stor grupps rättsliga intressen, är det motiverat att säkerställa att käreanden har de förutsättningar som krävs för att driva saken.

Grupptalan förutsätter att organisationen har ekonomiska förutsättningar att vara part i målet. Detta betyder framför allt att organisationen har resurser att betala de löpande kostnader som väckande av talan medför. Men ingenting hindrar att organisationen ökar sina disponibla medel exempelvis genom att ta ut en avgift av medlemmarna till stöd för talan. När det gäller skyldigheten att ersätta motpartens rättegångskostnader föreslås i lagen en bestämmelse i 7 § 3 mom. om ställande av säkerhet. Med beaktande av kravet på innehållet i och motiveringen till gruppmedlemmarnas yrkanden får det inte förekomma intressekonflikter gällande talan mellan

gruppen och käreanden. Några begränsningar vad gäller föreningens medlemsantal eller ålder föreslås inte i lagen.

Precis som i fråga om villkoren i 1 mom., ska tingsrätten avvisa talan, om den anser att förutsättningarna i 2 mom. för väckande av talan inte uppfylls.

4 §. Talerätt. I 2 mom. föreskrivs om behöriga myndigheter. Enligt bestämmelsen är konsumentombudsmannen behörig myndighet när det gäller tvistemål mellan konsumenter och näringsidkare och Västra Finlands miljöcentral i tvistemål som gäller miljöskador.

5 §. Sekundär talerätt. (Ny) I lagen om grupptalan föreskrivs primärt om grupptalan som väcks av en myndighet och om det särskilda förfarande som gäller handläggning av grupptalan. Här föreslår jag att också registrerade föreningar och stiftelser som uppfyller en viss definition ska ha sekundär rätt att väcka grupptalan i miljöskademål.

I 1 mom. sägs det att i de fall där Västra Finlands miljöcentral inte väcker grupptalan enligt lagen om grupptalan har registrerade föreningar eller stiftelser vars ändamål är att arbeta för en trivsam boendemiljö, miljö- eller naturvård eller fiskerinäringen, jordbruket, rennäringen eller skogsbruket och inom vars verksamhetsområde den i miljöskadelagen avsedda skadan skett sekundär talerätt.

En organisations verksamhetsområde kan omfatta hela riket eller exempelvis en viss kommun eller en del av kommunen. Så är fallet också i fråga om organisationer som främjar yrkesverksamhet. En förening som främjar fiskerinäringen eller rennäringen kan ha ett mycket begränsat verksamhetsområde där det främjar yrkesverksamhet. En organisations talerätt bestäms utifrån hur dess ändamål och verksamhetsområde har angivits i stadgarna. I bedömningen bör hänsyn också tas till föreningens faktiska verksamhet. Det ska finnas en koppling mellan föreningens verksamhet och grupptalan. Kravet på registrering avser att säkerställa att talerätten inte utnyttjas i skadesyfte.

Det är primärt allmännyttiga organisationer som har sekundär talerätt. En organisation som arbetar för yrkesverksamhet kan inte klassificeras som allmännyttig, men dess syfte bör vara att tillvarata den representerade yrkeskårens allmänna intressen.

I en grupprättegång driver en allmännyttig organisation privata intressen. Grupptalan kräver alltså inte att föreningen eller stiftelsen har ett direkt eget intresse i målet eller att tillvaratagande av privat intresse finns inskrivet i dess stadgar. En stadsdelsförening kan vara kärke exempelvis i ett mål gällande flygbuller eller luktölagenheter och representerar då alla de i gruppen som enligt talan har utsatts för skada som ska ersättas enligt miljöskadelagen.

När organisationer ges sekundär talerätt kan grupptalan väckas i fall där det eventuellt hade funnits anledning att väcka talan men där Västra Finlands miljöcentral anser att den av en eller annan orsak inte har förutsättningar att föra talan.

Eftersom talerätten är sekundär, föreskrivs det i 2 mom. att Västra Finlands miljöcentral på föreningens eller stiftelsens begäran fattar beslut att den inte utnyttjar sin rätt att föra talan. I beslutet motiverar miljöcentralen inte varför den avstått från att föra talan och tar över lag inte ställning till själva frågan. Beslutet är på denna punkt en formell förutsättning för att väcka talan.

För att garantera gruppmedlemmarnas rättssäkerhet föreslås i lagen en bestämmelse om tvång att anlita advokat i organisationsgrupptalan. Enligt 3 mom. måste föreningen eller stiftelsen biträdas av ett ombud vid rättegången. Ombudet måste vara en advokat eller, om det finns särskild anledning till det, någon annan som avlagt juris kandidatexamen och som enligt lag får vara ombud.

6 §. *Väckande av grupptalan.* I 2 mom. finns bestämmelser om de uppgifter som ska uppges i stämningsansökan när grupptalan väcks med stöd av sekundär talerätt. Enligt momentet ska till stämningsansökan då fogas det beslut Västra Finlands miljöcentral fattat om att inte väcka grupptalan i målet och dessutom den utredning som krävs i 2 § 2 mom. Enligt 2 § 2 mom. förutsätter sekundär talerätt att domstolen anser organisationen processbehörig att väcka grupptalan. Som det konstateras i motiven till 2 § kräver talerätt att organisationen har ekonomiska och andra förutsättningar att vara part i målet. Föreningen eller stiftelsen kan lägga fram bevis för sin ekonomi bland annat genom att lämna in till tingsrätten det föregående årets balansräkning eller annan likartad utredning. Föreningen kan också berätta att den samlat in medel uttryckligen för grupptalan.

Organisationens ambitioner bör alltså sammanfalla med gruppmedlemmarnas anspråk för att intressekonflikter inte ska uppstå. Som bevis för detta ska till stämningsansökan fogas föreningens eller stiftelsens stadgar. Stadgarna får inte vara skrivna så att föreningens ändamål och verktygen för att uppnå målen leder till att rollen som kärke i grupptalan faller utanför föreningens verksamhetsområde. Dessutom måste det finnas en korrekt koppling mellan den faktiska verksamheten och målet där grupptalan förs.

Förslag

Med stöd av det ovan sagda föreslår jag

att lagförslag 2 godkänns enligt utskottets betänkande och

att lagförslag 1 godkänns med följande ändringar:

Reservationens ändringsförslag

1.

Lag om grupptalan

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas när ett sådant tvistemål mellan en konsument och en näringsidkare som omfattas av konsumentombudsmannens behörighet handläggs som grupptalan och när ett i lagen om ersättning för miljöskador (737/1994) avsett tvistemål handläggs som grupptalan. Lagen tillämpas dock inte på tvistemål som gäller ett förfarande av en i värdepappersmarknadslagen (495/1989) avsedd värdepappersemittent eller givare av ett offentligt köpeanbud.

(2 och 3 mom. som i LaUB)

2 §

Förutsättningarna för grupptalan

(1 mom. som i LaUB)

När det gäller sekundär talerätt krävs det dessutom för att målet skall kunna handläggas som grupptalan att föreningen eller stiftelsen med hänsyn till de i 5 § föreskrivna förutsättningarna och sin ekonomi kan vara kärke i målet och anses på ett korrekt sätt kunna tillvara den grupps intressen som talan gäller. (Nytt)

3 §

(Som i LaUB)

4 §

Talerätt

Behörig myndighet väcker som kärke grupptalan och utövar i målet talerätt som part.

I tvistemål mellan konsumenter och näringsidkare är konsumentombudsmannen behörig myndighet. I tvistemål som gäller skada enligt lagen om ersättning för miljöskador är Västra Finlands miljöcentral behörig myndighet. (Nytt)

5 § (Ny)

Sekundär talerätt

Om Västra Finlands miljöcentral inte väcker grupptalan enligt denna lag, har en registrerad förening eller stiftelse vars ändamål är att arbeta för en trivsam boendemiljö, natur- eller miljö- vård eller för fiskerinäringen, jordbruket, rennärningen eller skogsbruket och inom vars verksamhetsområde den i lagen om ersättning för miljöskador avsedda skadan uppdragats sekundär talerätt.

Västra Finlands miljöcentral fattar på föreningens eller stiftelsens begäran beslut om att den inte kommer att väcka talan i målet.

Föreningen eller stiftelsen skall biträdas av ett ombud vid rättegången. Ombudet skall vara advokat eller, som det finns särskild anledning till det, någon annan som har avlagt juris kandidatexamen och som enligt lag får vara ombud.

6 (5) §

Väckande av grupptalan

(1 mom. som i LaUB)

När det gäller sekundär talerätt, skall till stämningsansökan fogas ett i 5 § avsett beslut och en utredning enligt 2 § 2 mom. (Nytt)

(3 mom. som 2 mom. i LaUB)

När det gäller sekundär talerätt skall käranden senast på yrkande från svarande ställa av tingsrätten godkänd säkerhet för de skäligen rättegångskostnader som käranden eventuellt blir tvungen att ersätta svaranden. På ställande av säkerhet tillämpas 3 kap. 43 § 2 mom. och 44—47 § i utsökningslagen (37/1895). Om godtagbar säkerhet inte ställs, skall talan avvisas. (Nytt)

7 (6) §

Underrättelse om att handläggning av grupptalan har inletts

(1 och 2 mom. som i LaUB)

8—20 (7—19) §

(Som i LaUB)

Helsingfors den 2 februari 2007

Minna Sirnö /vänst

RESERVATION 2

Motivering

Lagrubriken i propositionen ger en missvisande uppfattning om lagens innehåll. Lagen om grupptalan svarar inte mot det myndighetsinitierade förfarande som avses i lagen och som innebär att konsumentombudsmannen kan föra talan i ett konsumenttvistemål på de personers vägnar som anmält sig till en grupp. Ekonomiutskottet påtalar i sitt utlåtande detta missförhållande på grund av rubriken. Flera sakkunniga har dessutom tagit upp den missvisande rubriken i sina utlåtanden och krävt en lämpligare rubrik.

Det är speciellt viktigt för internationella aktörer att rubriken svarar mot innehållet, eftersom de lätt får en felaktig uppfattning om saken. De har ingen möjlighet att utreda vad som menas med grupptalan i olika länder. Om förfarandet kallas grupptalan hos oss, tolkas det som att det motsvarar grupptalan i andra länder, trots att

det inte svarar mot det allmänt kända begreppet grupptalan.

Det faktum att de börslistade företagen på Helsingforsbörsen till exceptionellt stor del har utländska ägare understryker bara sakens betydelse. För vår samhällsekonomi är det angeläget att finska aktier är attraktiva placeringsobjekt för utländska investerare. Lagrubriken kan få motsatt effekt på deras intresse för Finland i detta avseende.

Förslag

Med stöd av det ovan anförda föreslår vi

att lagförslag 1 och 2 i övrigt godkänns enligt utskottets betänkande men att rubriken för lagförslag 1 ändras till lag om talan i konsumentmål genom att termen "grupptalan" ändras till talan i konsumentmål som följer:

Reservationens ändringsförslag**1.****Lag****om talan i konsumentmål**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas när ett sådant tvistemål mellan en konsument och en näringsidkare som omfattas av konsumentombudsmannens behörighet handläggs som *talan i konsumentmål*. Lagen tillämpas dock inte på tvistemål som gäller ett förfarande av en i värdepappersmarknads-

lagen (495/1989) avsedd värdepappersemittent eller givare av ett offentligt köpeanbud.

Med ***talan i konsumentmål*** avses en talan som en kärke för som företrädare för en i talan definierad grupp så att domen i målet blir bindande även för gruppens medlemmar.

I fråga om handläggningen av *talan i konsumentmål* gäller utöver denna lag i tillämpliga delar vad som i övrigt föreskrivs om handläggning av tvistemål.

2 §

Förutsättningarna för talan i konsumentmål

Ett mål kan handläggas som *talan i konsumentmål*, om

(1 punkten som i LaUB)

2) handläggning som *talan i konsumentmål* är ändamålsenlig med beaktande av gruppens storlek, innehållet i yrkandena och bevisningen i målet, samt

(3 punkten som i LaUB)

3 §

Behörig domstol

Tingsrätter som handlägger *talan i konsumentmål* är Åbo, Vasa, Kuopio, Helsingfors, Lahtis och Uleåborgs tingsrätter. Av de nämnda tingsrätterna är den behörig som finns inom samma hovrätts domkrets som den tingsrätt vid vilken svaranden skulle vara skyldig att svara på något av de yrkanden som framställs i *talan i konsumentmål*, om talan fördes separat.

4 §

Talerätt

Konsumentombudsmannen väcker som kärande *talan i konsumentmål* och utövar i målet talerätt som part.

5 §

Väckande av talan i konsumentmål

I stämningsansökan angående *talan i konsumentmål* skall anges:

(1—3 punkten som i LaUB)

4) på vilken grund saken kan behandlas som *talan i konsumentmål*,

(5—8 punkten som i LaUB)

(2 mom. som i LaUB)

6 §

Underrättelse om att handläggning av talan i konsumentmål har inletts

Om talan inte har avvisats eller förkastats enligt 5 kap. 6 § i rättegångsbalken, skall domstolen utan dröjsmål innan stämning utfärdas underrätta parterna per post eller elektroniskt om att handläggningen av *talan i konsumentmål* har inletts och om den domare som ansvarar för förberedelsen. Domstolen skall dessutom sätta ut en tid för anmälan till gruppen. Domstolen kan av särskilda skäl förlänga tiden.

Käranden skall utan dröjsmål underrätta de gruppledmedlemmar som den känner till om att målet är anhängigt. Underrättelsen skall sändas per post eller elektroniskt. Om underrättelsen inte kan sändas på nämnda sätt till samtliga gruppledmedlemmar enligt definitionen av gruppen, kan *talan i konsumentmål* tillkännages i en eller flera tidningar eller på ett annat lämpligt sätt. Käranden skall sända underrättelsen också till svaranden.

7 §

Underrättelsens innehåll

(1 mom. som i LaUB)

I underrättelsen skall dessutom ges grundläggande information om *talan i konsumentmål* som rättegångsform, gruppledmedlemmarnas ställning i rättegången, förlikning, rättsverkningarna av en dom med anledning av *talan i konsumentmål*, rätten att söka ändring och ansvaret för rättegångskostnader.

8 §

Medlemskap i gruppen

Den som enligt definitionen är gruppledmedlem och som inom den utsatta tiden har tillställt käranden ett undertecknat skriftligt meddelande om sin önskan att delta i *talan i konsumentmål* hör till gruppen.

(2 mom. som i LaUB)

9—17 §
(Som i LaUB)

18 §

Ändringssökande

Parterna har rätt att i enlighet med rättegångsbalken genom besvär överklaga ett avgörande som meddelats med anledning av en *talán i konsumentmål*.

Ett avgörande genom vilket en processinvändning som gäller förutsättningarna för *talán i konsumentmål* har förkastats får överklagas särskilt, om inte domstolen för att förhindra obefogat dröjsmål eller av något annat särskilt skäl be-

stämmer att avgörandet skall överklagas i samband med att ändring söks i domen eller det slutliga beslutet i huvudsaken.

Om káranden inte överklagar ett avgörande som meddelats med anledning av *talán i konsumentmål*, har en gruppmedlem rätt att inom 14 dagar från besvärstidens eller motbesvärstidens utgång söka ändring i avgörandet i sin egen sak. Gruppmedlemmen behöver inte anmäla missnöje med avgörandet. I övrigt tillämpas rättegångsbalken på ändringssökandet.

19 §
(Som i LaUB)

2.

Lag

om ändring av lagen om Konsumentverket

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen av den 18 december 1998 om Konsumentverket (1056/1998) 2 § 2 mom. och 10 §, sådana de lyder i lag 9/2007, samt *fogas* till lagen en ny 9 b § som följer:

2 §

Administrativ ställning

(1 mom. som i LaUB)

Vad som bestäms i 1 mom. gäller inte Konsumentverket och konsumentombudsmannen i deras uppgift att som myndighet övervaka att lagstiftningen iakttas eller konsumentombudsmannens bistående av konsumenter enligt 9 §, anförande av gruppklagomål enligt 9 a § eller förande av *talán i konsumentmål* enligt 9 b §.

9 a §
(Som i LaUB)

9 b §

Talán i konsumentmål

Konsumentombudsmannen kan väcka *talán i konsumentmål* enligt vad som närmare föreskrivs i lagen om *talán i konsumentmål* (/).

10 §

Ändringssökande

I konsumentombudsmannens beslut i ärenden som hör till marknadsdomstolens behörighet eller som gäller bistående av konsumenter enligt 9 §, *anförande av gruppklagomål* enligt 9 a § eller väckande av *talán i konsumentmål* enligt 9 b § får ändring inte sökas genom besvär. I frå-

ga om sökande av ändring gäller i övrigt vad
som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen
(586/1996) eller i någon annan lag.

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i LaUB)

Helsingfors den 2 februari 2007

Leena Harkimo /saml
Petri Salo /saml

Lyly Rajala /saml
Anne Holmlund /saml